

ZINĀTNISKĀ DZĪVE

ZINĀTNISKIE PROJEKTI

Inta Ostrovska, Baiba Rivža,
Ludmila Aleksejeva, Ilona Maksimčika

TŪRISMA NOZARES IZAICINĀJUMI LATGALĒ COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ

DOI: [https://doi.org/10.9770/szv.2021.1\(6\)](https://doi.org/10.9770/szv.2021.1(6))

Citēšanai: Ostrovska I., Rivža B., Aleksejeva L., Maksimčika I. (2021) Tūrisma nozares izaicinājumi Latgalē COVID-19 pandēmijas laikā. *Sociālo Zinātņu Vēstnesis*, 32(1): 122–138. [https://doi.org/10.9770/szv.2021.1\(6\)](https://doi.org/10.9770/szv.2021.1(6))

Ievads

Tūrisms Latvijā ir kļuvis par nozīmīgu tautsaimniecības jomu, kuras attīstībai arī nākotnē ir virkne pozitīvu priekšnosacījumu. Taču pieaugošā konkurence starp tūrisma uzņēmumiem un tūrisma vietām gan vietējā, gan starptautiskā līmenī liek arvien nopietnāk pārdomāt, kādus attīstības ceļus izvēlēties un kā efektīvāk sasniegt vēlamos rezultātus. Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, bagātais kultūrvēsturiskais mantojums un kultūrvēsturiskā ainava ir labi priekšnoteikumi tūristu interesei un gan vietējo, gan ārvalstu tūristu apmeklējumiem. Profesionāls un stratēģiski orientēts tūrisma mārketingš ir nozīmīgs faktors tūrisma vietu un tūrisma uzņēmumu attīstībā nākotnē.

Kultūras mantojuma tūrisms kļūst par nozīmīgu pasaules fenomenu. Plašais kultūras piedāvājums kļūst aizvien populārāks politikas veidotājiem un tirgotājiem visā pasaulē. Kultūras mantojuma tūrisms tiek uztverts, kā augošs tirgus, kas var piedāvāt tūrisma augstā kvalitātē pieredzējušiem patērētājiem (iebraucējiem) (Borowiecki, Castiglione 2014). Tūrisma tirgus straujā attīstība nozīmē to, ka relatīvi maz ir zināms par kultūras tūristiem vai par pašu kultūras tūrisma. Kultūras mantojuma tūrisms ir arī viens no nozīmīgākajiem Latvijas tūrisma veidiem un tas rada ievērojamu ieguldījumu valsts ekonomiskajā attīstībā (Jeroscenkova 2016).

Kultūras mantojuma tūrisms Eiropā ir uzplaucis, ik gadu ES nosakot Eiropas kultūras galvaspilsētu. Eiropas kultūras galvaspilsēta ir viena no zināmākajām Eiropas Savienības iniciatīvām, kas aizsākta 1985. gadā ar mērķi sekmēt kultūru daudzveidību Eiropā, iedzīvotāju piederības sajūtu kopējai Eiropas kultūrtelpai, veicinot kultūras

lomu pilsētu ilgtermiņa attīstībā un ļaujot salīdzinoši nelielām pilsētām nokļūt starptautiskās uzmanības centrā, lai īstenotu tādus nozīmīgus attīstības mērķus kā tūrisma pieaugums, infrastruktūras attīstība, iedzīvotāju līdzdalības stiprināšana u.c.

Katru gadu tiek izvēlētas divas Eiropas kultūras galvaspilsētas. 2027. gadā Eiropas kultūras galvaspilsētas programmu vienlaikus īsteno kāda pilsēta Latvijā un Portugālē. To, kura Latvijas un Portugāles pilsēta saņems Eiropas kultūras galvaspilsētas godu, noteiks konkursā. 2021. gadā uz Eiropas kultūras galvaspilsētas titulu kandidē arī Daugavpils. Līdzdalību konkursā apstiprinājušas vēl septiņas citas Latvijas pilsētas – Cēsis, Jelgava, Jēkabpils, Jūrmala, Kuldīga, Liepāja un Valmiera (Daugavpils.lv 2021).

Taču COVID-19 pandēmijas dēļ Latvijā izsludinātā ārkārtējā situācija ir viesusi virkni striktu ierobežojumu, kas negatīvi ietekmēja visu tautsaimniecību kopumā. Dažas nozares tas skāra īpaši smagi, piemēram, sabiedriskā ēdināšana, izmitināšana, publisku pasākumu rīkošana, mākslinieciskā darbība, un īpaši – tūrisms. Tāpēc turpmāk rakstā tiks veikts ieskats tūrisma nozares situācijā COVID-19 pandēmijas kontekstā.

Ieskats tūrisma nozares situācijā Eiropas Savienībā

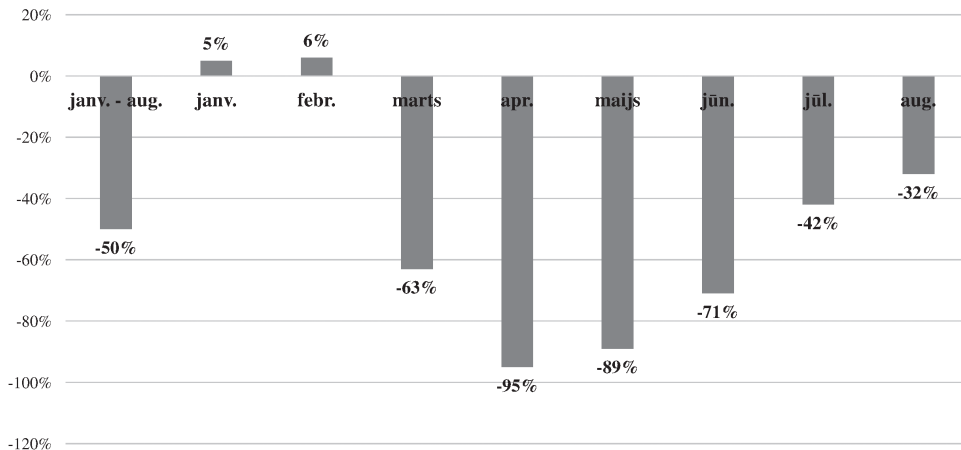
ANO Pasaules Tūrisma organizācija (angl.: *World Tourism Organization, UNWTO*) prognozēja, ka starptautisko tūristu skaits pasaulē 2020. gadā samazināsies pat par 3%, tādējādi tas būtu pirmais kritums kopš 2009. gada. Starptautisko tūristu skaits pasaulē 2020. gadā pieauga par 4%, kas bija vājākā izaugsme kopš 2016. gada, ņemot vērā globālās ekonomikas atdzišanu, ģeopolitiskos saspīlējumus un neskaidrību par Lielbritānijas izstāšanos no Eiropas Savienības. COVID-19 pandēmijas izraisītā krīze globālajai tūrisma nozarei 2020. gada pirmajos sešos mēnešos izmaksājusi 460 miljardus dolāru (386 miljardus eiro) zaudētos ienākumos, paziņoja Pasaules Tūrisma organizācija. Organizācija vēsta, ka starptautisko tūristu skaits 2020. gada pirmajos sešos mēnešos nokrities par 400 miljoniem jeb 65%, jo koronavīrusa izplatības ierobežošanai paredzētie pasākumi vismagāk skāruši tūrisma nozari. Lai arī tūrisms pakāpeniski atjaunojas daļā galamērķu, ANO Pasaules Tūrisma organizācija brīdina, ka ceļojumu pieprasījuma un patērētāju pārlicības kritums turpinās negatīvi ietekmēt tūrisma nozari. Organizācija prognozē, ka starptautisko tūristu skaits saruks par aptuveni 70% (World Tourism Organization 2021a).

2020. gadā tūrisma nozare ir cietusi no COVID-19 uzliesmojuma, kas ir redzams, salīdzinot 2020. gada tūrisma izmitināšanas rādītājus ar 2019. gada rādītājiem. No 2020. gada janvāra līdz augustam ES tūristu izmitināšanas iestādēs, piemēram, viesnīcās, brīvdienu un citās īslaicīgas apmešanās vietās un kempingos, pavadīto nakšu skaits sasniedza 1,1 miljardu, kas ir par 50% mazāk nekā 2019. gada janvārī un augustā. Aplūkojot mēneša datus, visbūtiskākais tūristu mītnēs pavadīto nakšu skaita kritums tika reģistrēts aprīlī (-95%) un maijā (-89%), salīdzinot ar tiem pašiem 2019. gada mēnešiem (skat. 1. attēlu).

Vasaras periodā notika tikai daļēja atveseļošanās – jūnijā kritums bija 71%, jūlijā – 42% un augustā – par 32%. Laika posmā no 2020. gada jūlija līdz augustam tūristu mītnēs pavadīto nakšu skaits samazinājās par 37%, salīdzinot ar to pašu periodu 2019. gadā (skat. 2. attēlu).

1. attēls

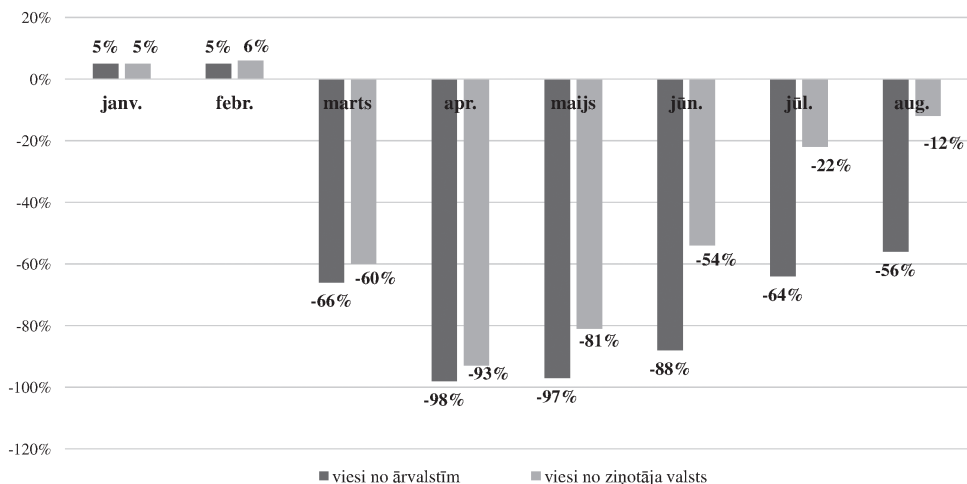
ES valstu tūristu mītnēs pavadīto nakšu skaits,
% salīdzinājums ar to pašu periodu iepriekšējā gadā, 2020. g.

Avots: Eurostat 2021.

2. attēls

Tūristu mītnēs pavadīto nakšu skaits,
% salīdzinājums ar to pašu periodu iepriekšējā gadā, 2020. g.

Avots: Eurostat 2021.

Eiropas Savienībā tūrisma nozare tās tiešajā izpratnē (tradicionālie ceļojumu un tūrisma pakalpojumu sniedzēji) aptver 2.3 miljonus uzņēmumu, galvenokārt mazos un vidējos uzņēmumus (MVU), nodarbinot aptuveni 12.3 miljonus cilvēku. 2014. gadā

katrs desmitais nefinanšu nozares uzņēmums bija tūrisma uzņēmums. Ceļojumu un tūrisma nozares tiešais ieguldījums ES iekšzemes kopproduktā 2018. gadā bija 3.9%, kas nozīmē, ka šajā nozarē bija nodarbināti 5.1% no kopējā darbaspēka (tas atbilst apmēram 11.9 miljoniem darbvietu). Ja ņem vērā ciešo saikni ar citām ekonomikas nozarēm, tūrisma nozares devums ir vēl lielāks (10.3% no IKP un gandrīz 11.7% no kopējā darbvietu skaita, kas atbilst 27.3 miljoniem strādājošo).

Visā pasaulē 2017. gadā ceļojumā uz kādu citu valsti devās 1,32 miljardi cilvēku (+7%), no kuriem Eiropā ieceļoja 671 miljons cilvēku jeb 51% no visiem ceļotājiem (+8%). Pasaules Tūrisma organizācijas (UNWTO) ilgtermiņa pētījumā prognozēts, ka laikposmā līdz 2030. gadam tūrisma nozares izaugsmes temps Eiropā palēnināsies, proti, saskaņā ar aplēsēm tūristu skaits pieaugs līdz 744 miljoniem (+1.8%), Eiropas tūrisma īpatsvaram kopumā pazeminoties līdz 41.1% no pasaules tirgus (World Tourism Organization 2021b).

Kopš 2009. gada decembra tūrisma politikai ir savs juridiskais pamats. Tomēr tai joprojām nav atsevišķa budžeta ne pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) 2014. g.–2020. g., ne arī jaunākajā priekšlikumā par DFS 2021. g.–2027. g. Tūrisma politika ir arī veids, kā ES var tiekties sasniegt plašākus mērķus nodarbinātības un izaugsmes jomā. Tūrisma vides dimensija laika gaitā kļūš arvien nozīmīgāka. Tas jau tagad atspoguļojas projektos, kas saistīti ar ilgtspējīgu, atbildīgu un ētisku tūrisma. Nesen Eiropas Parlaments publicēja pētījumu “Pārmērīgi intensīvs tūrisms: ietekme un iespējamie politikas risinājumi” (Peeters et al. 2018). Domājams, ka šim pētījumam būs nozīme tūrisma nozares atkopšanās periodā pēc COVID-19 pandēmijas krīzes.

Pasākumi tūrisma nozares un reģionu interesēs un ilgtspējīga tūrisma nodrošināšanai Eiropā

Reģioniem ir izcilas iespējas attīstīt tūrisma ilgtspējīgā veidā un piesaistīt vairāk tūristu Eiropas tūrisma galamērķiem. Eiropas Komisija atbalsta arī tīklu veidošanu starp nozīmīgākajiem Eiropas tūrisma reģioniem. 2009. gada jūlijā tika izveidots Eiropas tūrisma reģionu tīkls *NECSTouR*, kas ir zināšanu un novatorisku risinājumu apmaiņas platforma konkurētspējīga un ilgtspējīga tūrisma jomā. ES piedāvā dažādus finansējuma avotus, lai palīdzētu tūrismam veicināt reģionālo attīstību un nodarbinātību: ERAF – ilgtspējīgu un ar tūrisma saistītu projektu finansēšanai, programma *Interreg*, Kohēzijas fonds – vides aizsardzības un transporta infrastruktūras finansēšanai, ESF – nodarbinātības veicināšanai, programma *Leonardo da Vinci* – profesionālās apmācības veicināšanai, ELFLA – lauku apvidu ekonomikas dažādošanai, EZF – pārveidei virzībā uz ekotūrisma, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogramma (*CIP*) un 7. pētniecības pamatprogramma (*FP7*). Šajā sakarībā saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu 2014. g.–2020. g. programma *COSME* aizstās Konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammu, savukārt programma “Apvārsnis 2020” aizstās pētniecības pamatprogrammu.

Daudzgadu finanšu shēmā 2014. g.–2020. g. programmai *COSME* piešķirti 2.3 miljardi eiro. Ņemot vērā budžeta sviras efektu, septiņu gadu laikposmā vajadzētu būt iespējamam piesaistīt līdz pat 25 miljardu eiro finansējumu no finanšu starpniekiem.

Programmas 2018. gada kopējais budžets bija 319 miljoni eiro, no kuriem aptuveni 60% ir piešķirti finanšu instrumentiem un aptuveni 20% – darbībām, ar ko veicina uzņēmumu piekļuvi tirgiem; šīs joprojām ir divas galvenās programmas prioritātes. Saskaņoti statistikas dati par tūrismu Eiropas Savienībā tiek apkopoti kopš 1996. gada. Ar 2011. gada 6. jūlija Regulu (ES) Nr. 692/2011 ir izveidota kopēja sistēma tūrisma statistikas sistemātiskai izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai, izmantojot dalībvalstīs savāktos datus. Komisija 2013. gada jūlijā izveidoja virtuālu tūrisma uzraudzības centru, lai koordinētu datu vākšanu un uzglabāšanu un radītu lielāku sinerģiju starp dažādiem tūrisma politikas lēmumu pieņemšanas līmeņiem. Komisija ar 1996. gada 27. novembra paziņojumu (COM(1996)0547) un 1999. gada 26. maija paziņojumu (COM(1999)0262) pavēstīja par plānoto un izstrādāto ES kampaņu cīņā pret seksa tūrismu, kurā iesaistīti bērni (Eiropas Parlaments 2021).

Eiropas Parlaments ierosina ES līmeni izstrādāt novēršanas un pārvaldības mehānismu tūrisma nozarei, lai aizsargātu transporta darbiniekus un uzņēmumus un nodrošinātu pasažieru drošību. Eiropas Parlaments apstiprināja pasākumus, kuru mērķis ir atvieglot prasības transporta nozarei, tostarp attiecībā uz aviokompānijām, jūras satiksmes un dzelzceļa uzņēmumiem, lai maksimāli mazinātu COVID-19 pandēmijas radīto ietekmi uz nozari.

Eiropas Parlamenta Tūrisma darba grupas locekļi kopīgajā paziņojumā 2020. gada 23. septembrī uzstāja uz Komisijas un dalībvalstu steidzamu konkrētu rīcību, lai glābtu nozari no sabrukuma, ieskaitot ES līmeņa veselības un ceļošanas ierobežojumu koordinēšanu, kā arī tieša finansējuma piešķiršanu mērķorientētam nozares atbalstam. 2020. gadā ESAO Tūrisma komitejas sanāksmēs tika skatītas valstu stratēģijas COVID-19 krīzes pārvarēšanai. Eiropas Parlaments apstiprināja rezolūciju par transportu un tūrismu 2020. gadā un pēc tam, pieprasot turpmāku rīcību krīzes skarto mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam un īpašu budžeta pozīciju nozares atbalstam. Pieņemtajā rezolūcijā EP deputāti norāda, ka krīze ir jāuzskata par iespēju modernizēt tūrisma jomu ES, padarot to videi draudzīgu un sociāli atbildīgu. ESAO Tūrisma komitejas 2019. g.–2020. g. prioritātes:

- tūrisma politikas monitorings dalībvalstīs, kas tiek veikts caur publikācijām “*Tourism Trends & Policies*” – publikācijās ESAO analizē dalībvalstu politikas stratēģijas un izaicinājumus (digitalizācija, sadarbības ekonomika), apkopo tūrisma statistiku un veic esošo ESAO instrumentu novērtējumu;
 - pētījums par ilgtspējīgu un līdzsvarotu/iekļaujošu izaugsmei (angl.: *inclusive growth*) tūrisma attīstībā – plānots, ka pētījums fokuss būs tehnoloģiju ietekme uz tūrisma attīstību ilgtspējas kontekstā;
 - pētījums par tūrismu digitālā ekonomikā – plānots, ka pētījums apskatīs mazo un vidējo uzņēmumu iesaisti digitālajos globālajos procesos (t.sk. sadarbības ekonomikā).
2020. gada 12. jūnijā LR Ekonomikas ministrijas pārstāvim piedaloties ESAO un Eiropas Komisijas kopīgi organizētajā reģionālajā seminārā “Atbalsts tūrisma nozarei COVID-19 apstākļos”, dalībnieki tika iepazīstināti ar Latvijas pieredzi atbalstam tūrisma nozarei COVID-19 seku mazināšanai un Baltijas modeli vienota atbalsta mehānisma īstenošanai.

Tūrisma situācijas analīze Latvijā

Vēl 2019. gadā tūrisma eksports veidoja 907 miljonus eiro jeb 5% no visa Latvijas eksporta. Tūrisma ieguldījums Latvijas IKP sastādīja aptuveni 4,6% no IKP. COVID-19 pandēmijas dēļ 2020. gads nebija veiksmīgs tūrisma attīstībai gan Latvijā, gan pasaulē. Lai gan kopumā ekonomika varētu atgriezties pirmskrīzes līmenī jau ap 2021.g./2022.g., pilnīga atkopšanās tūrisma nozarēs varētu būt vērojama vien ar vairāku gadu nobīdi – tūrisma un ēdināšanas sektorā ap 2026. gadu. 1. tabulā redzams, ka ar tūrisma saistītajās nozarēs 2020. gadā notika vislielākais kritums.

1. tabula

Aizņemtās darba vietas pa darbības veidiem ceturkšņa beigās,
2019. g.–2020. g.

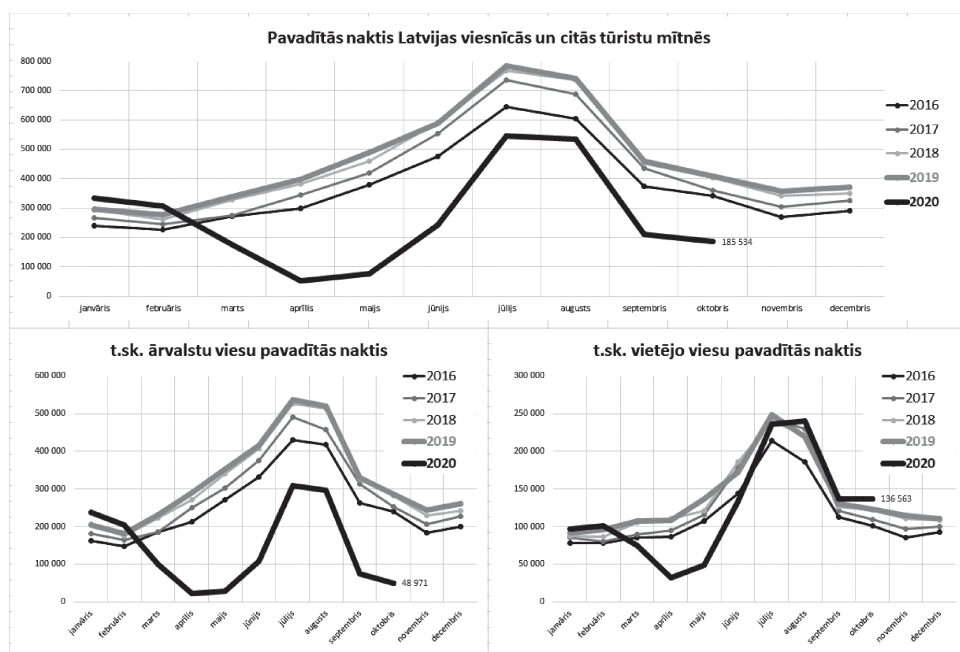
JVSO10c. Aizņemtās darbvietas pa darbības veidiem ceturkšņa beigās	3Q 2019	4Q 2019	1Q 2020	2Q 2020	3Q 2020	izmaiņas gada laikā	
						skaitis	%
PAVISAM	918 191	912 508	902 210	882 585	898 739	-19 452	-2,1%
(56) Ēdināšanas pakalpojumi	29 524	28 482	25 458	22 675	25 065	-4 459	-15,1%
(52) Uzglabāšanas un transporta palīgdarbības	27 579	27 121	26 250	24 576	24 481	-3 098	-11,2%
(49) Sauszemes transports un cauruļvadu transports	41 783	41 218	41 499	39 921	39 724	-2 059	-4,9%
(55) Izmitināšana	7 186	6 740	5 621	5 242	5 422	-1 764	-24,5%
(47) Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus	83 334	83 478	82 078	80 810	81 871	-1 463	-1,8%
(80) Apsardzes pakalpojumi un izmeklēšana	11 918	12 021	11 668	10 987	11 065	-853	-7,2%
(41) Ēku būvniecība	22 547	21 645	21 039	21 609	21 716	-831	-3,7%
(46) Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus	44 513	44 343	43 436	41 928	43 725	-2 588	-5,8%
(14) Apģērbu ražošana	7 367	7 370	7 044	6 654	6 622	-745	-10,1%
(79) Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistīti pasākumi	2 265	2 198	1 977	1 295	1 544	-721	-31,8%
(64) Finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu	11 136	10 897	10 819	10 542	10 424	-712	-6,4%
(69) Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi	11 285	11 360	10 981	10 692	10 591	-694	-6,1%
(33) Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana	5 958	5 980	5 918	5 402	5 279	-679	-11,4%
(92) Azartspeles un derības	3 535	3 551	3 122	3 086	2 877	-658	-18,6%
(96) Pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana	7 621	7 606	7 124	6 819	6 987	-634	-8,3%
(45) Automobiļu un motociklu vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un remonts	17 706	17 815	17 618	16 687	17 087	-1 019	-5,8%
(43) Specializētie būvdarbi	27 216	26 794	26 244	26 487	26 629	-587	-2,2%
(50) Odeņu transports	1 112	1 035	1 010	634	592	-520	-46,8%
(77) Izmāšana un ekspluatācijas līzings	4 394	4 234	3 908	3 771	3 885	-509	-11,6%
(51) Gaisa transports	1 570	1 591	1 538	1 104	1 128	-442	-28,2%
(93) Sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbība	6 266	6 190	5 752	5 360	5 859	-407	-6,5%
(58) Izdevējdarbība	2 656	2 613	2 520	2 411	2 264	-392	-14,8%
(78) Darbspēka meklēšana un nodrošināšana ar personālu	5 999	5 610	5 963	5 629	5 616	-383	-6,4%
(38) Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	4 925	4 758	4 601	4 571	4 546	-379	-7,7%
(53) Pasta un kurjeru darbība	4 751	4 642	4 546	4 510	4 376	-375	-7,9%
(74) Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	4 969	5 095	4 880	4 556	4 618	-351	-7,1%
(71) Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze	10 147	10 188	9 702	9 667	9 799	-348	-3,4%
(28) Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	3 709	3 666	3 594	3 424	3 409	-300	-8,1%
(73) Reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi	6 315	6 578	6 561	5 684	6 018	-297	-4,7%
(31) Mēbeļu ražošana	6 184	6 107	6 131	5 849	5 888	-296	-4,8%
(35) Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	11 767	12 135	11 971	11 491	11 513	-254	-2,2%
(02) Mežsaimniecība un mežsūtāde	10 856	10 262	10 205	10 515	10 607	-249	-2,3%
(13) Tekstilizstrādājumu ražošana	2 692	2 633	2 503	2 410	2 443	-249	-9,2%
(60) Radio un televīzijas programmu izstrāde un apraide	1 556	1 527	1 520	1 457	1 323	-233	-15,0%
(29) Automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana	2 273	2 209	2 149	2 027	2 048	-225	-9,9%
(66) Finanšu pakalpojumus un apdrošināšanas darbības papildinošās darbības	3 624	3 705	3 753	3 648	3 400	-224	-6,2%
(87) Sociālā aprūpe ar izmitināšanu	7 793	7 711	7 704	7 691	7 639	-154	-2,0%
(01) Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības	11 101	9 823	9 994	11 003	10 958	-143	-1,3%
(95) Datoru, individuālās lietošanas priekšmetu un mājdomniecības piederumu remonts	1 387	1 405	1 326	1 210	1 267	-120	-8,7%
(32) Cita veida ražošana	2 252	2 283	2 105	1 966	2 134	-118	-5,2%
(22) Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana	3 124	3 140	3 105	3 084	3 012	-112	-3,6%
(61) Telekomunikācija	4 861	4 881	4 869	4 793	4 755	-106	-2,2%

Avots: Centrālā statistikas pārvalde.

2020. gada 2. ceturksnī Latvijas tūristu mītnēs apkalpoti 170.8 tūkst. ārvalstu un vietējo viesu, kas ir par 78.1% mazāk nekā 2019. gada 2. ceturksnī. Salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, viesu pavadīto nakšu skaits samazinājies par 74.7% un bija 373.4 tūkst. nakšu (skat. 3. attēlu).

3. attēls

Latvijas tūristu mītnēs apkalpoto klientu skaita dinamika, 2016. g.–2020. g.

Avots: Latvijas Centralas statistikas pārvalde 2021.

Pēc 2020. gada 12. marta valstī izsludinātās ārkārtas situācijas viesu skaits turpināja kristies arī 2. ceturkšņa mēnešos, vislielāko samazinājumu sasniedzot aprīlī (kritums par 93.6%). 2020. gada 2. ceturksnī apkalpoti 62 tūkst. ārvalstu viesu, kas ir par 88.7% mazāk nekā pagājušā gada 2. ceturksnī, savukārt ārvalstu viesu pavadīto nakšu skaits samazinājies par 84.9% un bija 159.7 tūkst. nakšu. No ārvalstu viesiem 71% jeb 44.1 tūkst. bija no kaimiņvalstīm – Lietuvas (39.1%), Igaunijas (29.4%), Krievijas (2.4%) un Baltkrievijas (0.2%) (Eiropas Parlaments 2021).

Eiropas un pasaules ekonomika nespēj funkcionēt bez drošiem transporta pakalpojumiem. Latvija piedalās Vācijas prezidentūras organizētajās diskusijās par dalībvalstu koordināciju COVID-19 ierobežojošo pasākumu noteikšanā. Latvijas ieskatā pastāv vairāki risinājuma varianti, ar kuriem būtu iespējams pakāpeniski risināt vienlīdz pastāvošās sabiedrības veselības aizsardzības funkciju, gan saglabāt ekonomiski aktīvo – tostarp aviācijas un tūrisma nozaru darbību, kas katra kopējā IKP devumā sastāda – attiecīgi 3.5 un 4.6%.

Informatīvajā ziņojumā “Par Eiropas Savienības augsta līmeņa tūrisma ministru 2020. gada 28. septembra neformālajā video konferencē izskatāmajiem jautājumiem” uzsvērts, ka Latvija vēlas vērst uzmanību uz jautājumiem, kas saistīti ar darbaspēka situāciju tūrisma un saistītajās nozarēs. Prognozes liecina, ka aktivitāti darba tirgū izdosies atjaunot nākamo 1–2 gadu laikā, tomēr daudzās no tieši skartajām nozarēm, tostarp tūrisma nozarē, darbavietu skaits var ilgstoši neatgriezties pirmskrīzes līmenī. COVID-19 krīze ir paātrinājusi arī ekonomikas digitalizācijas tendences un darbavietu automatizāciju, līdz ar to jaunā darbavietu un prasmju struktūra var atšķirties no tās, kāda tā bija pirms krīzes, kas īpaši ir aktuāli tūrisma nozarei kā darbaspēka ietilpīgai nozarei. Atgriešanās pie iepriekšējā nav iespējama un nozares atgūšanās lielā mērā ir saistīta ar to, cik ātri tās spēs pielāgot savus biznesa modeļus jaunajai situācijai un jaunajām tirgus vajadzībām. Esošā krīze lielā mērā ir saistīta ar straujām globālā pieprasījuma paradigmas izmaiņām, līdz ar to strukturālie efekti var saglabāties arī pēc krīzes pārvarēšanas, teikts Informatīvajā ziņojumā “Par Eiropas Savienības augsta līmeņa tūrisma ministru 2020. gada 28. septembra neformālajā video konferencē izskatāmajiem jautājumiem” (Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija 2021).

Pašlaik ekonomikā ir ļoti daudz nezināmo. Ekonomikas atkopšanās ļoti būs atkarīga arī no patērētāju uzvedības. Ja cilvēki baidīsies doties uz restorāniem vai izklaides pasākumiem, ierobežojumu mazināšana nelīdzēs. Atsevišķās nozarēs patērētāju uzvedības izmaiņas var kļūt pastāvīgas un pilnīga atkopšanās pat neiespējama. Tūrisma aģentūras “*Baltic DMC Group*” vadītāja E. Pugača uzsver, ka tūrismā industrijā strādājošajiem ir jāpār kvalificējas, jo darbs tūrisma nozarē tuvākajos gados nebūs un atbalsts nozarei arī nebūs. To nu mums beidzot ir skaļi pateikuši” (BalticTravelnews.com 2020). Savukārt, Biznesa augstskolas “Turība” asociētais profesors Ē. Lingebērziņš saka: “Latvija šobrīd atšķiras no lielas daļas Skandināvijas vai Eiropas valstu ar nevēlēšanos risināt šo jautājumu. Mēs esam vieni no retajiem, kas pretstata tūrisma nozares izdzīvošanu un sabiedrības veselību. Apgalvojums, ka tūrisma nozares dēļ bērni nevarēs iet uz skolu, ir augstākā mērā nekorekts, jo arī šajā nozarē strādā dzīvi cilvēki ar ģimenēm un bērniem. Tā ir nozare, kurā 2019. gada augustā bija 45 000 nodarbināto, nozare, kas pērn veidoja 6% no kopējā eksporta apjoma, nozare, kurai šobrīd ir “aizgriezts ventilis” (E.ekonomika.lv 2021).

Tūrisma nozarē darbojas dažādu veidu uzņēmumi: informācijas un pakalpojumu sniedzēji tiešsaistes un bezsaistes režīmā, ceļojumu aģenti un ceļojumu operatori, izmītinātāji, galamērķa pārvaldības organizācijas, tūrisma objektu pārvaldītāji un pasažieru pārvadātāji. Taču nozares galvenie sektori ir trīs – tūristu mītņu sektors, sabiedriskās ēdināšanas sektors, kā arī tūrisma operatoru un aģentūru sektors. Vienlaikus jāuzsver, ka Latvijā pēdējā desmitgadē ir izveidojusies situācija, ka aptuveni 70–80% ārvalstu tūristu koncentrējās Rīgā, kurā ir izveidota pamatīga tūrisma infrastruktūra. Apstājoties starptautiskajai tūrisma plūsmai un būtiski samazinoties iekšzemes ceļošanai, jāapzinās, ka būtisks samazinājums vērojams arī Rīgas viesnīcās, restorānos, muzejos un visos citos tūrisma objektos.

Raksturojot situāciju nozarē, ekonomikas ministrs J. Vitenbergs uzsver, ka, cīnoties pret COVID-19 infekcijas izplatību un ieviešot ierobežojumus, šobrīd tūrisma nozare ir uz bankrota robežas. Nozares darbība faktiski ir apstādināta – starptautiskā pasažieru plūsma ir pārtraukta, kam ir tieša ietekme uz viesnīcu un tūrisma operatoru sektoriem, un iestājusies tūrisma nesezona, kā rezultātā būtiski samazinājusies arī iekšzemes ceļošana. Nozarē ir iestājies augsts maksātnespējas risks. “Tāpēc kopā ar nozari esam sagatavojuši priekšlikumus gan īstermiņa risinājumiem, kas ieviešami nekavējoties, turpinot sniegt atbalstu arī 2021. gadā, lai pasargātu nozari no masveida maksātnespējas procesiem līdz jaunās tūrisma sezonas sākumam, gan atbalsta pasākumus, kas sekmētu nozares atkopšanos turpmākajos gados. Lai sniegtu atbalstu tūrisma nozares komersantiem, Ekonomikas ministrija piedāvā risinājumus trīs virzienos: komercdarbības aizsardzībai, izmaksu samazināšanai un apgrozījuma veicināšanai nākamajā tūrisma sezonā,” norāda ekonomikas ministrs (Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija 2020).

Atbalsta iespējas tūrismam

Lai atvieglotu situāciju nozarē, EM ir izstādījusi virkni tūrisma atbalsta pasākumu.

Komercdarbības aizsardzības pasākumi: 1) aizsardzības nodrošināšanai pret maksātnespēju, līdz 2021. gada 31. augustam atjaunot aizliegumu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu visiem tūrisma nozares komersantiem; 2) nodrošināt labvēlības periodu *Altum* izsniegtajos aizdevumos visiem tūrisma nozares komersantiem līdz 2021. gada 31. jūlijam apgrūtinātas ekonomiskās darbības apstākļos atliktajai daļai no pamatsummas.

Komercdarbības izmaksu samazināšanas pasākumi: 1) atbalsta programmas tūrisma operatoru repatriācijas izmaksu segšanai un LIAA ieviestā atbalsta instrumenta COVID-19 skartajiem tūrisma nozares uzņēmumiem atlikumu (aptuveni 4.5 milj. eiro) izlietot atbalstam viesnīcām un ļaut izmaksas attiecināt arī uz operacionāliem izdevumiem (t.sk. atalgojuma izmaksai, bet ne pamatlīdzekļiem). Potenciālais atbalsta periods – š.g. 31. novembris (pie labvēlīga Eiropas Komisijas saskaņojuma) līdz 2021. gada jūnijam; 2) kopā ar VARAM izvērtēt iespēju tūrisma nozares komersantiem samazināt izmaksas par komunālajiem pakalpojumiem pašvaldības un publisko personu kontrolētajās kapitālsabiedrībās; 3) rast risinājumu pašvaldību budžeta ietvaros piešķirt atlaides nekustamā īpašuma nodoklim un nomai tūrisma mītnēm un sabiedriskās ēdināšanas komersantiem Rīgā un Jūrmalā, paredzot, ka nekustamā īpašuma nodokļa un nomas atlaides būtu pieejamas iepriekš minētajiem tūrisma nozares komersantiem līdz 2021. gada 30. septembrim; 4) tūrisma operatoru sektora glābšanai rast risinājumu valsts garantiju izsniegšanai (finansējuma pārdale no esošiem resursiem, tam paredzēt līdz 18 miljoniem eiro). Valsts garantijas tūrisma operatoriem piešķirt līdz 2023. gada 31. decembrim.

Komercdarbības apgrozījuma veicināšanas pasākumi: 1) veicot grozījumus ES fondu programmā “Atbalsts nodarbināto apmācībām”, paredzēt darba algas izmaksu segšanu apmācību laikā tūrisma nozares saimnieciskās darbības veicējiem, rodot risinā-

jumu iespējamā atalgojuma apmaksas piemērošanai pilnā apmērā, bez komersanta līdzfinansējuma, tādējādi daļēji risinot dzīvotspējīgo komersantu atalgojuma jautājumu, šim mērķim novirzot 1.8 milj. eiro; 2) uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, izvērtēt noteikto ierobežojumu mazināšanu, tostarp sadarbībā ar Veselības ministriju un Slimību profilakses un kontroles centru lemt par pasākumiem, lai biznesa un organizētu grupu tūristi varētu ieceļot Latvijā, izslēdzot prasību ievērot pašizolāciju; 3) izvērtēt iespēju Atvaseļošanas un noturības stratēģijas līdz 2023. gadam ietvaros veikt investīcijas 100 miljonu eiro apmērā tūrisma infrastruktūrā, kas veicinātu lielāku izklaides tūrisma attīstību, nodrošinot straujāku tūrisma eksporta attīstību.

Ir izveidota atbalsta programma tūrisma nozares uzņēmumiem vīrusa COVID-19 izraisīto krīzes seku pārvarēšanai un nodarbinātības sekmēšanai. Maksimālais atbalsts vienam uzņēmumam vai uzņēmumu grupai varēs sasniegt 800 tūkst. eiro. Viens saimnieciskās darbības veicējs var secīgi iesniegt vairākus pieteikumus, kas kopā nepārsniedz šajos noteikumos noteikto maksimālo atbalstu (Latvijas Republikas Ministru kabinets 2021).

Tūrisms Latgalē COVID-19 pandēmijas kontekstā

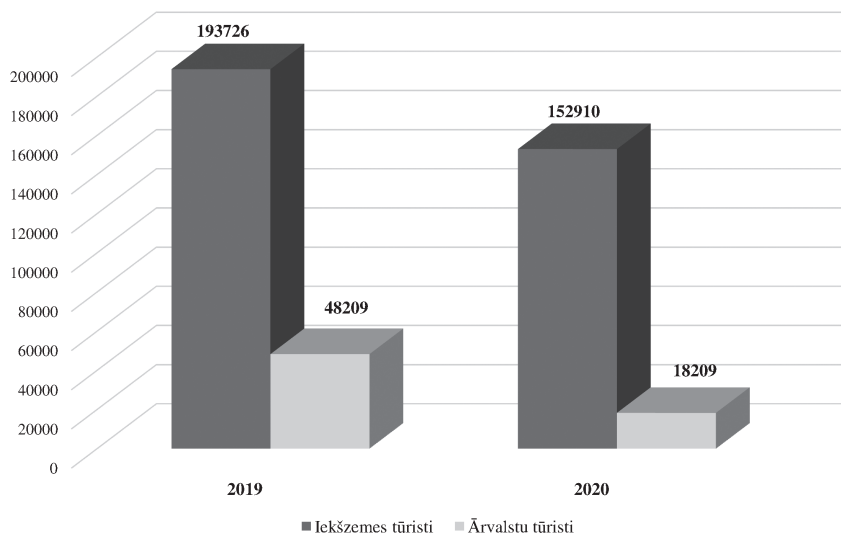
Tūrisms kļuva par vienu no pandēmijas skartākajām nozarēm visā pasaulē. Lai arī vasaras mēnešos ceļošanas un saskarsmes ierobežojumi bija brīvāki, visa gada garumā tūrisma iestādes nevarēja pilnvērtīgi darboties ierastajā režīmā. Latgalē tūrisma sezona iezīmējās ar negatīviem rādītājiem, jo samazinājies apmeklējumu skaits tūrisma objektos un viesu skaits Latgales tūristu mītnēs. Latgales reģiona Tūrisma asociācija "Ezerzeme" ir apkopojusi datus par tūrisma, kultūras un aktīvās atpūtas iestāžu apmeklējumu 2020. gadā Latgales reģionā.

Analizējot apkāpoto personu skaitu Latgales reģiona tūristu mītnēs, redzams, ka salīdzinot ar 2019. gadu iekšzemes tūristu skaita kritums bija 21%, savukārt, ārvalstu tūristu skaits samazinājās par 62%. Kopumā 2020. gadā Latgali apmeklēja par 29% mazāk tūristu. 4. attēlā ir redzams kopējais personu skaits, kuri apmeklēja Latgales reģionu 2019. gadā un 2020. gadā.

2. tabulā ir redzami dati par apmeklējumu skaitu Latgales tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas u.c. objektos 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu.

4. attēls

Apkalpoto personu skaits Latgales reģiona tūristu mītnēs 2020. gadā, salīdzinājumā ar 2019. gadu

Avots: Latgales reģiona tūrisma asociācijas “Ezerzeme” dati.

2. tabula

Apmeklējumu skaits Latgales tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas u.c. objektos

Tūrisma objekti	2019. gads	2020. gads	2020.g./2019.g., abs. skaitļos	2020.g./2019.g., %
Amatnieku/mājražotāju darbnīcas	35756	35158	-598	-2
Muzeji, ekspozīcijas	402385	252452	-149933	-37
Kultūrvēsture (pilis, muižas, baznīcas utt.)	255261	119693	-135568	-53
Citi apskates objekti	53997	71538	17541	32
Aktīvās atpūtas objekti	234446	172394	-62052	-26
Dabas objekti (dabas takas, parki, pilskalni u.c.)	196849	176727	-20122	-10
Kopā	1178694	827962	-350732	-30

Avots: Latgales reģiona tūrisma asociācijas “Ezerzeme” dati.

Vismazākais apmeklējumu skaita kritums ir vērojams amatnieku un mājražotāju darbnīcās – tikai 2%. Visvairāk ir samazinājies dažādu apskates objektu apmeklējums, jo pandēmijas un epidemioloģisko ierobežojumu dēļ praktiski visi objekti tika slēgti.

Tūrisma nozares izaicinājumi Daugavpilī

Jaunākie tūrisma dati Daugavpilī kopumā apstiprina Pasaules Tūrisma organizācija (PTO) prognozes. Organizācija vēsta, ka starptautisko tūristu skaits šogad pirmajos sešos mēnešos nokrities par 400 miljoniem jeb 65%. Daugavpilī tas ir sarucis par 56%, liecina apkopotie Daugavpils tūrisma statistikas dati par 2020. gadu.

Daugavpils pilsētas pašvaldības tūrisma attīstības un informācijas aģentūra ir apkopojusi datus par Daugavpils pilsētas tūrisma, kultūras un aktīvās atpūtas iestāžu apmeklējumu 2020. gadā. Lai arī vasaras mēnešos ceļošanas un saskarsmes ierobežojumi bija brīvāki, visa gada garumā tūrisma iestādes nevarēja pilnvērtīgi darboties ierastajā režīmā. Arī Daugavpilī tūrisma sezonai bija raksturīgi negatīvi rādītāji, jo samazinājies apmeklējumu skaits tūrisma objektos un viesu skaits Daugavpils tūristu mītnēs.

Izvērtējot Daugavpils Tūrisma informācijas centra (Daugavpils TIC) rīcībā esošo informāciju, redzams, ka 2020. gadā Daugavpils tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas un sporta iestādēs tika reģistrēti 329 tūkst. Latvijas un ārvalstu tūristu apmeklējumi. Lai arī 2020. gadā Daugavpils tūrisma objektos bija vairāk par 320 tūkst. apmeklējumu, salīdzinot ar 2019. gadu vērojams kritums par 46%.

3. tabula

Apmeklējumu skaits Daugavpils tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas un sporta iestādēs 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu

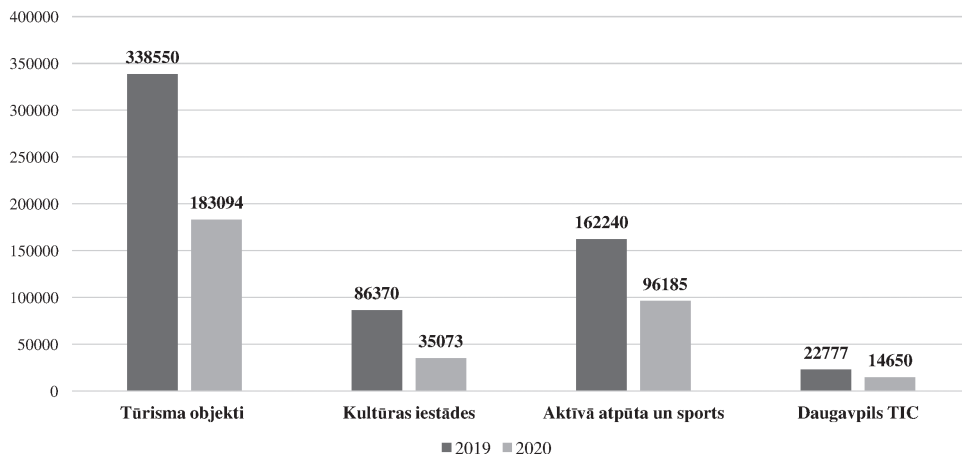
Apmeklējamie objekti	2019. gads	2020. gads	2020.g./2019.g., abs. skaitļos	2020.g./2019.g., %
Tūrisma objekti	338550	183094	-155456	-46
Kultūras iestādes	86370	35073	-51297	-59
Aktīvā atpūta un sports	162240	96185	-66055	-41
Tūrisma informācijas centrs	22777	14650	-8127	-36
Kopā	609937	329002	-280935	-46

Avots: Daugavpils Tūrisma informācijas centra dati.

2020. gadā Daugavpils objektos viesojās 87% iekšzemes tūristu un 13% ārvalstu viesu. Tūrisma rādītāji liecina, ka ir pieaudzis iekšzemes ceļotāju īpatsvars, jo 2019. gadā 78% no kopējā apmeklējumu skaita bija iekšzemes ceļotāju apmeklējumi, 2020. gadā – 87%. Kopumā Daugavpilī apmeklēja viesi no 57 pasaules valstīm. Visvairāk ārvalstu tūristu apmeklējumu bija no Lietuvas – 48% (skaits % no kopējā ārvalstu apmeklējumu skaita, izņemot pasākumu apmeklējumus), Igaunijas – 9%, Vācijas – 7%, Polijas – 5%, Krievijas – 2%, Apvienotās karalistes – 2%, Baltkrievija – 1%, Somijas – 1%, Nīderlandes – 1% un citām valstīm vai neregistrētām valstīm. Neskatoties uz ierobežojumiem, Daugavpilī ieradās tūristi no tādām tālām valstīm kā Dienvidāfrika, Brazīlija, Meksika, Kazahstāna, Ekvadora, Japāna, Argentīna, Austrālija u.c.

5. attēls

Apmeklējumu skaits Daugavpils tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas un sporta iestādēs 2020. gadā, salīdzinājumā ar 2019. gadu

Avots: Daugavpils pilsētas pašvaldības tūrisma attīstības un informācijas aģentūras dati.

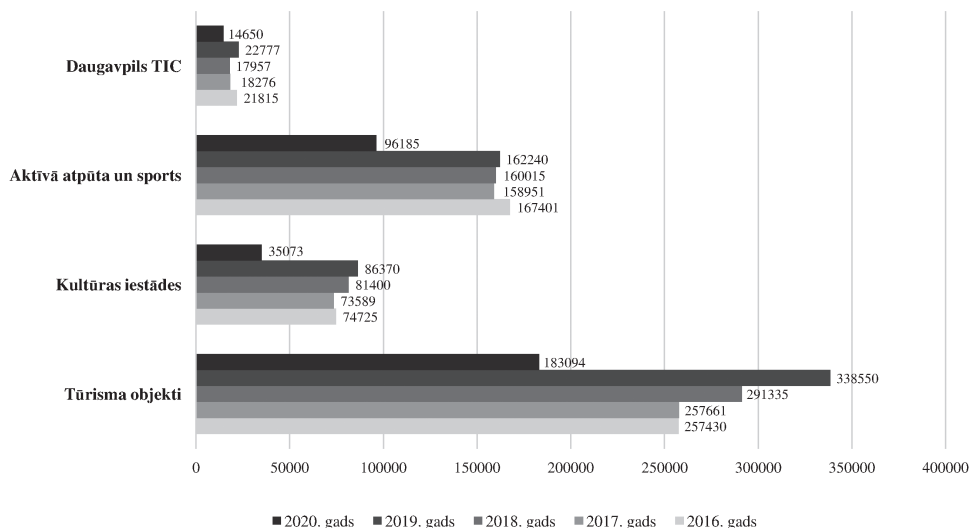
2020. gada tūrisma sezona, neskatoties uz esošo situāciju, priecēja pilsētas apmeklētājus ar vairākiem jaunumiem. Piemēram, 2020. gadā Daugavpili tika atklāta jauna kultūrtelpa – Tradīciju māja, ūdens atrakciju parks “*Waterland*”, Bruģu ielas promenāde, jauns izklaides tūrisma piedāvājums – kuģītis “*Sikspārnis*” un citi piedāvājumi. Durvis vaļā vēra arī jaunas kafejnīcas un restorāni – restorāns “*Odesa Mamma*”, kafijas nams “*What about coffee?*”, kā arī unikāla vieta – Latvijā vienīgā kaķu kafejnīca “*Kotowski*”.

6. attēlā redzams, ka līdz 2019. gadam Daugavpils tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas un sporta iestāžu un Daugavpils TIC apmeklējumu dinamika bija augoša, taču 2020. gads iezīmē strauju kritumu. Tomēr arī 2020. gadā daudzi tūrisma objekti tika apmeklēti.

2020. gadā par apmeklētākajiem tūrisma objektiem, kuros veic apmeklētāju un pasākumu apmeklējumu uzskaiti, kļuva Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs (55 617 apmeklējumi), Latgales zoodārzs (36 792 apmeklējumi), Daugavpils cietokšņa Kultūras un informācijas centrs un 1. krasta lunete (22 929 apmeklējumi), vēsturisko tērpu ekspozīcija “*Atmiņu lāde*” un mākslas galerija “*Baltais zirgs*” (16 156 apmeklējumi), Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejs (11 966 apmeklējumi), Šmakovkas muzejs (11 143 apmeklējumi), Latgales Centrālās bibliotēkas Ģimenes digitālo aktivitāšu centrs (8 797 apmeklējumi), Daugavpils skrošu rūpnīca (6 681 apmeklējums), Daugavpils inovāciju centrs (6 150 apmeklējumi), Daugavpils Māla mākslas centrs (2 720 apmeklējumi) un citi objekti. Mēneši, kuros tika reģistrēts vislielākais apmeklējumu skaits bija jūnijs, jūlijs, augusts un septembris (Daugavpils pilsētas pašvaldības tūrisma attīstības un informācijas aģentūras dati).

6. attēls

Daugavpils tūrisma, kultūras, aktīvās atpūtas un sporta iestāžu un Daugavpils TIC apmeklējumu dinamika 2016. g.–2020. g.

Avots: Daugavpils pilsētas pašvaldības tūrisma attīstības un informācijas aģentūras dati.

Pēc Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes apkopotajiem datiem, Daugavpili 2020. gadā ir nakšņojušas 38 375 personas, kas ir par 46% mazāk nekā 2019. gadā. Ārvalstu viesu skaits Daugavpils naktsmītnēs ir samazinājies par 70%. Kopējais Daugavpils naktsmītnēs pavadīto nakšu skaits sasniedza 55 144 naktis, no tam ārvalstu viesu pavadīto nakšu skaits bija 13 512 naktis.

4. tabula

Daugavpils tūristu mītņu darbība 2020. gadā, salīdzinājums ar 2019. gadu

Rādītājs	2019. gads	2020. gads	2020.g./2019.g., abs. skaitļos	2020.g./2019.g., %
Apkalpoto personu skaits	71067	38375	-32692	-46
Apkalpoto ārvalstu tūristu skaits	29176	8708	-20468	-70
Pavadītās naktis	106499	55144	-51355	-48
Ārvalstu tūristu pavadītās naktis	44801	13512	-31289	-70

Avots: Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes dati.

2020. gadā Daugavpils TIC tika reģistrēti 14 650 informācijas pieprasījumi. Lielākais informācijas pieprasījumu skaits bija jūnijā un augustā. Pirmajā vietā ierindojās

pašmāju informācijas pieprasītāji (77% no kopējā Latvijas un ārvalstu informācijas pieprasītāju skaita), 23% bija ārzemnieki. Šogad Daugavpils Tūrisma informācijas centru apmeklēja tūristi no Lietuvas – 16% (skaits % no kopējā Latvijas un ārvalstu apmeklējumu skaita), Nīderlandes – 1%, Krievijas – 1%, Igaunijas – 1%, Vācijas – 1% un citām valstīm. Daugavpils TIC viesojās gan ģimenes ar bērniem, gan arī individuālie tūristi, pārsvarā viņi ceļoja vairāk nekā 1 dienu pa Latgali, iekļaujot savā ceļojuma maršrutā Daugavpili un Daugavpils novadu, kā arī blakus esošās pilsētas. Tūristi jautāja ne tikai par atpūtas iespējām, bet arī par ierobežojumiem saistība ar ceļošanu un publisku vietu apmeklēšanu.

Neskatoties uz apmeklējumu skaita kritumu, kas tika novērots tūrisma objektos, pieauga interese par dabas objektiem un pastaigu takām, un atpūtas vietām svaigā gaisā. Pie tam, 2020. gadā ir palielinājies Daugavpils Tūrisma informācijas centra oficiālās mājas lapas www.visitdaugavpils.lv lietotāju, sadaļu un lapu skatījumu skaits. Tas norāda, ka ceļotāji atbildīgi ievēroja visus noteiktos piesardzības pasākumus un meklēja informāciju par Daugavpili patstāvīgi interneta resursos, un izmantoja tūrisma portālu www.visitdaugavpils.lv kā savu brīvdienu ceļvedi. Tūrisma vietne www.visitdaugavpils.lv 2020. gadā tika papildināta ar vēl trīs valodām, līdz ar to tagad vietne ir pieejama latviešu, krievu, angļu, vācu, lietuviešu un poļu valodā.

Šogad COVID-19 pandēmijas radītās sekas liek strādāt citādi. It sevišķi tūrisma nozarē liek pārdomāt darbības virzienus un veidus, kā realizēt idejas, izpildīt noteiktos mērķus. Kā viens no piemēriem ir Daugavpils novada pašvaldības aģentūras TAKA un sporta kluba “Beibuks” sadarbība. Pašvaldības aģentūra TAKA savu iespēju robežās cenšas palīdzēt visiem Daugavpils novada tūrisma jomas uzņēmējiem, izliekot par tiem informāciju dažādos portālos, sociālajos tīklos, iepazīstinot ar uzņēmēju piedāvājumu žurnālistus, tūrisma operatorus, iekļaujot tos dažādos maršrutos, publicējot informāciju dažādos drukas materiālos. Savukārt, ja uzņēmējs izrāda īpašu interesi, meklē kopīgas sadarbības formas, tad ir iespēja arī realizēt dažādus projektus, kuros šī sadarbība vainagojas ar konkrētiem finansiāliem rezultātiem. 6. augustā Daugavpils novada Naujenes pagasta Slutišķu sādžā notika jaunas naktsmītnes “Kempings Daugavas lokos” svinīgā atklāšana.

Savukārt Daugavpils novada Liksnas pagastā tika atvērta jauna kafejnīca “Kaķis krūzē”. Tā atrodas Daugavpils – Rīgas šosejas malā. Brīvdienās apmeklētāji var baudīt paša saimnieka – pavāra pagatavotos gardos ēdienus mājīgajās *rustic* stila noformētajās kafejnīcas telpās vai arī ieturēt maltīti svaigā gaisā vienā no skaistajām lapenēm. Tiek piedāvāta arī izklaide bērniem.

Secinājumi un ierosinājumi

Svarīgi novērtēt situāciju – vai apdraudējumu rada iekšēji apstākļi (neplānotas izmaiņas uzņēmuma procesos), vai ārējie apstākļi (apdraudējumu rada neplānotas izmaiņas makro vai mikro vidē). Brīdī, kad identificēta ārējo apstākļu ietekme, uzņēmējam ir jāspēj apkopot informācija par to, kas ir mainījies, jāpieņem lēmumi un nekavējoties jārikojas. Vairumā gadījumu uzņēmējiem nākas pārskatīt un samazināt izdevumus vai arī meklēt citus, savādākus darbības un rīcības veidus.

Svarīgākie mārketinga rīki katrā uzņēmumā, arī tūrisma jomā, ir produkts, cena, izplatīšanas kanāli un komunikācija. Lai sīvas konkurences apstākļos tirgus pozīcijas netiktu pazaudētas, ir jāpārdomā produkta vērtība, jāanalizē pircēja attieksme un izvēle. Svarīgi saprast preces vai pakalpojuma cenas veidošanu, ņemot vērā tirgus cenu un ražošanas izmaksas. Tāpat jāņem vērā veids, kā uzrunāt pircēju, apgūstot jaunus izplatīšanas kanālus.

Neraugoties uz visu, tūrisma nozare joprojām cer ne tikai izdzīvot, bet arī attīstīties. Tūrisma uzņēmēji Latvijā apzinās – situācija nav viegla arī citviet pasaulē, tomēr vienlaikus mēs redzam, ka ir virkne valstu, kur nozare tiek finansiāli stiprināta no valsts puses, bet, ja tas nav iespējams, tiek mazināti epidemioloģiskie sliekšņi un tūrisms tiek vadīts, veicinot organizētu ceļošanu. Tas nepieciešams arī Latvijā. Mums jānošķir individuālie ceļotāji un tūrisma operatoru organizētais grupu tūrisms, kas ir vadāms un kontrolējams, nepakļaujot riskiem nedz ceļotājus, nedz vietējos iedzīvotājus. Arī tūrisma operatoriem sabiedrības veselība ir būtiska un savus piedāvājumus tie veido sadarbībā ar partneriem un piegādātājiem citās valstīs, pārbaudot to drošības protokolus un izvēloties tos, kuri spēj garantēt augstu epidemioloģisko drošību.

*Raksts veidots ar Valsts pētījumu programmas
“Ekonomiskais, politiskais un juridiskais ietvars Latvijas tautsaimniecības
potenciāla saglabāšanai un konkurētspējas pieauguma veicināšanai
pēc pandēmijas izraisītās krīzes (reCOVery-LV)” atbalstu.*

VPP
Valsts pētījumu
programma

References

- BalticTravelnews.com. (2020) *Liela intervija: Esam ciemos pie turisma operatora “Baltic DMC Group” vadītajas Evijas Pugacas*. Available: <https://m.travelnews.lv/?pid=121194> (accessed on 20.05.2021). (In Latvian)
- Borowiecki K., Castiglione C. (2014) Cultural participation and tourism flows: An empirical investigation of Italian provinces. *Tourism Economics*, Vol. 20, No. 2, pp. 241–262. DOI: <https://doi.org/10.5367/te.2013.0278>
- Daugavpils.lv. (2021) *Daugavpils kandidate Eiropas Savienības kulturas galvaspilsētas titulam un aicina iedzīvotājus aktīvi līdzdarboties*. Available: <https://www.daugavpils.lv/pilseta/par-daugavpili/pilsetas-zinas/daugavpils-kandidate-eiropas-kulturas-galvaspilsetas-titulam-un-aicina-iedzivotajus-aktivi-lidzdarboties..> 03.02.2021 (accessed on 20.05.2021). (In Latvian)
- E.ekonomika.lv. (2020) *E. Lingeberzins: Organizētais turisms ka sibriza risinājums*. Available: <https://www.ekonomika.lv/lingeberzins-organizetais-turisms-ka-si-briza-risinajums/> (accessed on 20.05.2021). (In Latvian)
- Eiropas Parlaments. (2021) *Turisms. Eiropas Savienības faktu lapas*. Available: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/126/tourism> (accessed on 20.05.2021). (In Latvian)

